

A LAP ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre . . . 6 frt. — kr.
 félévre . . . 3 „ — „
 Negyed évre . . . 1 „ 50 „
 Egyes szám ára . . . 6 kr.
 Külföldre egy évre 8 frt. — kr.

Ezen lap megjelenik
 hetenkint kétszer:
 vasárnap és csütörtökön.

SZÉKELYFÖLD.

Közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap,
 a csikmegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye.

Hirdetések közlési díja:

minden egy hasábos 1 garmond
 sorért vagy annak törlőgátáért
 4 kr. s minden egyszeri közlés
 után 30 kr. bélyegdíj fizetendő.
 Nagy és többször közlendő
 hirdetményt a kiadóhivatal ár-
 kedvezményben részesít.

A „Nyilttér” rovatban
 közlendő cikkek soronkint
 10 kr. díjért közöltnék.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓ-HIVATAL:
 Kézdi-Vásárhelytől: Csik-Szeredában: Székely-Udvarhelytől:

Szabó Albert könyvnyomdájában.

T. Nagy Imre szerkesztő lakásán.

Dr. Kádbéó Ferenc szerkesztő lakásán.

A lap tartalmát illető közlemények, valamint előfizetési pénzek, hirdetmények, nyiltterek stb. mindhárom szerkesztőségben és kiadóhivatalban elfogadtnak.

A ki magát felmagasztalja.

(t—sz.) Államok és emberek, kik saját magukon kívül mást nem ismernek, illetőleg a más érdekeit nem veszik figyelembe, hanem azokat a másokat csak saját érdekeiknek igyekeznek felhasználni, úgy járnak, mint Oroszország és Verhovay Gyula járt. Hasonlatnak ugyan furcsa és egy kissé bizarr, de ha a t. olvasó megengedi, hogy ki-magyarázhassam magamat, majd csak tisztába jövünk egymással.

Hát hogy Oroszország a mai Európában úgy áll, mint Verhovay Gyula a magyar társadalomban, azért mondom, mert sem Oroszországnak, sem Verhovaynak nincs egy őszinte barátja a világon. Vazalljai voltak egyiknek is, másíknak is, a mig félték tőlük; ámde a mint szerencsecsillaguk megbotlott, legelőször is a vazallok rugták őket oldalba, örülvén, hogy megszabadulhatnak a zsarnokságtól. És Oroszország hanyatlásának épen úgy örül Európa, mint a hogy a Verhovay hanyatlásának a magyar társadalom örül.

Nagyban és kicsinyben, de az állampolitika épen úgy emberi, mint a hogy az emberi politika állami, a mennyiben egy-egy állam magának minden ember, és a mely állam oly önző politikát üz, hogy abból más államoknak csak hátrányuk lehet, de hasznuk nem, hát az az állam el lehet rá készülvén, hogy a mint arra alkalom nyílik, ellene fog fordulni minden állam, a mint hogy most Oroszországnak ellene fordul, hogy Gierst elküldik a hatal-

makhoz házalni és barátságot koldulni akkor, mikor, ha jó politikát üz, hát Oroszország lehetne ezen házalóknak központja. Ámde el van tőle idegenedve egész Európa s csak egy összesség-től függ, hogy a monstre-birodalom széthulljon.

Már hogy Verhovay volt-e oly nagy hatalom Magyarországon, mint Oroszország Európában, a felett ne tudjunk; de hogy hatalom volt, annyi tény; ma pedig annak a hatalomnak satyrája. Előbb félték haragjától, most nevetik; támadásait gunnyal, mentegetőzéseit megvetéssel olvassák. Még csak helyet sem akarnak adni azon állításnak, hogy neki a pénzkezeléshez semmi köze nem vala. Más embernek ezen védekezését meghallgatnák, mig Verhovaytól ez a védekezés süket fülekre talál, mert a mily zsarnoki szerepet ő a társadalomban játszott, nem ki-mélve senkit és senki becsületét, épen oly zsarnok most a társadalom vele szemben, nem érezvén iránta szánalmat és nem ismervén kegyelmet.

Mint egy nyomorékká vált nagy-hatalom képviselője, kit még a legkisebb fejedelem is lenézéssel fogad, kóborolhat most Európában Giers miniszter, és karon foghatná Verhovayt, mondván: Ime, itt kicsinyben egy másik zsarnok, kit saját hazájának polgárai vetnek meg s kit szintén csak addig türtel, a mig a türésre kényszerülve voltak.

Irhatnak az orosz hivatalosok és nem hivatalosok Oroszország hatalmá-

ról akármit, sem hatalmát nem félik, sem politikáját nem követik többé; valamint írhatja „Függetlenség” Verhovay Gyuláról és ártatlanságáról akármit, nincs az a hatalma a világnak, mely őt az iránta gyűlölettel viseltető társadalom előtt rehabilitálni fogja. Oroszország még lehet valami, de az, a mi volt, már aligha; Verhovayból sem lesz a régi Verhovay többé soha. Bármint remél is a „Függetlenség”, de ennek behegedült szent Dávid.

Hatalmak és emberek, melyek és kik másokat maguk mellett ismerni nem akarnak, így járnak le magukat a világon. „A ki magát felmagasztalja, meg-aláztatik”; ez már az ó-testamentumból merített közmondás.

Nem irtuk volna pedig ezt, mert bukkott embernek az ő bukása felett ujjongani nem szeretünk; ámde a „Függetlenség” magatartása még ma is olyan, miszerint addig viszi az undort az emberben, hogy az attól megszabadulni igyekszik.

Szemle.

Országgyűlés. A liberalizmus egy nagy művét, a magyar társadalom részben való reformálására kiható parlamentári akziót, a polgári házasság nagy intézményét részben alkalmazó törvényjavaslat tárgyalását hétfőn nem annyira a ház, mint inkább a karzatok közönségének nagy érdeklődése mellett kezdték meg. Literáry előadó röviden fejtegette a törvényjavaslat célját. Megszüntetni kívánja azt az anomáliát, mely a jogegyenlőség rovására az ország keresztény és izraelita polgárai közt tényleg fennáll, s a mely a zsidóság assimiláció-jának egyik legfőbb akadályát képezi, s fenntartja azt a válaszfalat, mely az 1867.

17-ik törvényezikk hatását is teljesen illuziórússá teszi. Kiemeli, hogy a törvényjavaslatnak nem célja inaurálni a kötelező polgári házasságot, a mely nem szükséges, adminisztratív okokból pedig abszolúte meg nem valósítható. Védelmezi az intézményt azokkal az ellenvetésekkel szemben, a melyek a szabadelvű kör konferenciájában is felmerültek, végre utal a társadalmi téren előforduló zavarokra és lelkiismeretlen izgatásokra s azt állítja, hogy a javasolt intézkedés most indokoltabb, mint volt valaha. Ajánlja a törvényjavaslat elfogadását. Ezután az elnök a tárgyalás folytatását a következő ülésre halasztotta. Moccsary Lajos rövid beszéd kíséretében interpellálta a miniszterelnököt a Philip-povics tábornokkal a horvát bán méltóság elvállalása iránt folytatott tárgyalások ügyében. Az interpellációt kiadták a miniszterelnöknek.

A tulajdonképeni vita a javaslat felett kedden kezdődött meg, midőn 8 képviselő szólalt fel. A vitát Eljes Henrik nyitotta meg. Tudvalevőleg Eljes határozati javaslatot akart benyújtani, de a szabadelvű kör minapi értekezletében ellőtt e szándékától. Beszédében határozati javaslatának irányát fejtegette. Ő azt óhajtaná, hogy általános kötelező érvénnyel olyan törvényt léptessenek életbe, mely a házasságkötést megahagyja az egyház kezében, de a házasságból eredő jogviszonyok fölött való biráskodást állami joghatóságra bízna. Mindazáltal határozati javaslatot nem ad be, mert nem akarja a jelen javaslat sorsát kockáztatni, s ez utóbbit elfogadja. Irányi Dániel mindvégig a ház feszült figyelmé mellett mondta el szép beszédét, mely általános hatást tett. Ragyogó ékes-szózással indokolta határozati javaslatát, de mint a szabadelvű törekvések tulajdonképeni céljához való közeledést, elfogadta a tárgyalás alatt lévő javaslatot. Nagy hatást tett beszédének az a része, melyben ki-kelt az igazságügyminiszter ellen azért, hogy az 1881-ben nyert utasítás ellenére nem a kötelező polgári házasságról szóló törvényjavaslatot nyújtott be. Ez véleménye szerint nem egyezik meg sem a miniszteri felelősséggel, sem azon tisztelettel, melylyel a kormány tagjai a ház határozatai iránt viseltetni tartoznak. Annak indoklása után, hogy miért fogadja el a

A „Székelyföld” tárczája.

Lombhulláskor.

(Karczolat.)

Irta: Deák Géza.

„Hullnak a levelek; kit arra, kit erre kergetnek a szelek...” Az egykor madár-csevegéstől visszhangzó berek pusztá és néma lett. A helyet, hol pár nappal ezelőtt a tovasuhanó csermely titkos susogását a nefeletts hallgatta, most elhervadt őszi kikerics foglalja el; a hol a vad gerle szerelmes párjával boldog napjait élte, később párját veszítve, zokogva turbékolt: most az egyhangú, unalmas harkály tikácsoló hangja zavarja meg a csendet...

Az öreg hársat, melynek árnyékában szerelmes ifjú pár töltötte boldog perceit, a csapodár szellő hízogó szavaira egymásután hagyják oda megsárgult levelei.

Rózsá nyílása volt, mikor őt megismertem, lilium hullása, mikor megszerettem; és ez idő mint álmokép tűnik fel előttem, melynek minden pillanatához annyi fájó, édes emlék van fűződve!

A repkénynevel beárnyékolta lugasban

ketteskén voltunk; fejét keblemre hajtva, enyelegve kérdé: „Aztán, ha újra visszajő, akkor is csak az lesz, a ki most?...”

— Az, angyalom! — szóltam, gyöngéden ölelve magamhoz. Ah! mily jól nézett így ki! Keble, mint ringó hab, csak alig pihegett; minden szava, tekintete egy örök szerelemtől tanuskodott; ajkaimat forró csókjaival halmozta el, és én... boldog valék.

A bimbó, mely eddig titkon nyílt csak, most egyszerre rózsává fejlődött, melynek éltető napja ő vala.

Biborban fűdött a lemenő nap; még egyszer visszanéztem, mielőtt eltávoztam volna e kedves helyről; láttam, miként hullnak könnyei. Ugy fájt valami keblemben! Az esti szellő susogásában sohajait véltem felismerni. Aztán egyszerre minden néma lett.

Egy hervadt cserkoszoru!... Te ad-tad volt...

Emlékszel-e ama délutánra, melyen gondtalanul sétálva, fáradtan ültünk le megpihenni, távol a mulatók zajától, az erdő mélyében?

Egy elmosódott hang volt csak, mi boldogságunkat zavará: a fájdalomé, mely elválásunkra gondolva, hangzott fel keblünkben. Én leveleket gyűjtöttem; te fontad belőlük e — most már hervadt — koszorút. Mosolyogva néztem rád s nevető arcod egyszerre elkomorult. Oh! mennyire fájt nekem, hogy megszeremlél! Mindketten egyszerre oly hallgatagok lettünk! Egy elfojtott sohaj tört fel kebledből; szép szemeid, mint harmatban fűdő nefelettsék, könnyben csillogtak.

Kérdő szavaimra csókjaid feleltek és én... hittem neked, mert szerettelek! Egy levél... Te irtad volt.

Mily boldoggá tettek e sorok engem, ki szüntelen csak rád gondolék! Tudod-e, mi az üdítő viz a sivatagon eltikkadt vándornak? Az volt nekem leveled, melyből reményt, erőt, életet merítettem! Bár nagyon hosszú volt az út és idő, mely töled elválasztott, rövidde várásolták e holt sorok. Gondolataim csak feléd repültek; téged láttalak álmaimban védő angyalom gyanánt.

Végso szavaid ezek voltak: „hű a

sirig!” És én hittem neked, mert imádtalak!

Két év mult el és két évvel letűnt boldogságunk csillaga. Állandónak hitt hűséged megszűnt; a remény, melyet a jövőbe helyeztünk, oda lett. A jelen, mit egykor oly boldogítottunk hittünk mindketten, most örökre elválaszt egymástól.

Egyszerre omlott össze egész halmaza ábránd alkotta légvárainknak, melyeknek alapkövét te tetted le esküd alakjában.

A hosszú távollét után most láttalak először. Pirultál tekintetem előtt. Ne pirulj; én megbocsátok neked; hisz te is lány voltál és... szöke!

Olyan volt szerelmed, mint gyöngye virág nyílása, mely az első naptényre teljes pompában diszlik; elhervadt, mihelyt csak gyöngye szél érte.

A szerelem lángja még egyszer fellobbant keblemben, aztán... elaludt örökre, talán rideg tekintetedtől, vagy talán önmagát emészté fel; és most szívem közönyös, hideg lett, mint volt két évvel ezelőtt novemberben... lombhulláskor.

mostani javaslatot, hatással polemizált az előadóval s kimutatta az általános polgári házasságnak szükségességét és keresztül-vihetőségét. Utána Horváth Boldizsár, a régi parlamenti gárda egyik jelese szólalt fel. Csaknem meglepte a házat, mikor fölállott ő, a ki oly régóta nem hallatta szavát. Nagyszabású beszéde méltó a jeles szónok hírnevéhez. Horváth Boldizsár a törvényhozás liberalizmusának híve, s őt is az általános polgári házasság eszméje lelkesíti. A zsidóság ellen uralkodó társadalmi előítéletek megszüntetése végett nagyon szükségesnek tartja az általános polgári házasságot. Védelmezi a 67-iki kormányt az előadó tegnapi kijelentésével szemben, a mely mulasztással vádolta a 67-iki kormányt azért, hogy már akkor nem terjesztett ily nemű törvényjavaslatot a törvényhozás elé. Az akkori kormány e téren való feladatának teljes tudatával birt s az akkori igazságügyminiszter (t. i. Horváth Boldizsár) komolyan vette feladatát, bizonyítja az, hogy Hodossy Imrét a kötelező polgári házasságról szóló törvényjavaslat kidolgozásával bízta meg. Ezután fejtegette a jelen törvényjavaslat hasznos oldalait, s azt, hogy e törvényjavaslatot az antiszemita, valamint a liberalizmus hívei bizvást elfogadhatják. Horváth Boldizsár beszéde nagy hatást tett. Mikor leült, többen siettek üdvözölni s ezt Tisza miniszterelnök sem mulasztotta el. Györffy Géza szellemes, jó ízű humorral fűszerezett beszédében a javaslat ellen nyilatkozott, mert a kötelező polgári házasságot ohajtja. Ezután egymásután négy pap beszélt; valamennyien a javaslat és általában a polgári házasság intézménye ellen. Leskó István a mérsékelt ellenzék részéről, Gündöcs Benedek a párton kívüliek sorából, Mielh Jakab és Rossival István a kormánypárti padokról keltek ki a házassági jogrend terén való szabadelvű reformációk ellen.

Szerdán folytatták a törvényjavaslat tárgyalását. Az első szónok Ónody Géza volt. Nem igen foglalkozott a szövegen levő tárggyal, hanem a zsidókérdésre vonatkozó nézeteit fejtegette. Határozati javaslatot terjesztett be, mely szerint a törvényjavaslatot nem fogadják el. Herics Antal, mint katolikus pap, klerikális szempontból kérte a javaslatnak a napirendről való levételét. Ezután következett Pauler miniszter. Beszédében azzal foglalkozott, hogy indokolja: miért nem terjesztett elő a kormány általános polgári házasságról szóló törvényjavaslatot. A kormányt e kérdésben az az óvatosság vezette, a melyet szem elől téveszteni nem lehet. Györffy Elek a függetlenségi párt határozati javaslatát terjesztette elő, a mely tudvalevőleg abban kulminál, hogy a ház utasítsa az igazságügyminisztert kötelező polgári házasságról szóló törvényjavaslat benyújtására. A baloldaltól több ízben felhangzottak a zajos tetszésnyilatkozatok a beszéd egy-egy hatásosabb pontja után. Istóczy Győző hatással védelmezte saját álláspontját. A zsidósággal szemben cseppel sem volt enyhébb, mint máskor. Pártolja Ónody határozati javaslatát. Még Vidovics György és Simonyi Iván szólaltak fel. Vidovics szerint a házasság szellemi része nem tarthatik az állami forum elé. Simonyi Iván antiszemitikus szempontból nem fogadta el a javaslatot.

Nyitra városa nevezetes ünnepélyességek színhelye volt kedden. A felvidéki közművelődési egyesület tartotta alakuló közgyűlését roppant nagy érdeklődés mellett. A gyűlésen az egyesület magasztos céljához méltó szónoklatok egymást érték. Az egyesület célja: az iskolák és kisdóvodák emelése s a közművelődés fokozása, melyek a leghatásosabb eszközök a magyarság terjesztésére. Elnökké Odessalchi Arthur választott meg egyhangulag. Az egyesületi tagok száma jelenleg 2056. A gyűlés után diszlokoma volt, este diszlokadás a színházban, azután táncszóval.

Szerbiában e hónap 15-ike óta sehol sem zavarták meg a rendet. A föllázadt kerületekben normalisak a viszonyok s csak az alekszináci és negotini megerősített helyőrségek emlékeztetnek még a lezajlott polgárháborúra. A hadsereg veszteségeiről nincs hiteles kimutatás; de az elvesztett katonák számát 300-nál többre nem becsülik s ennek 60 százalékát sebesültek teszik. A fogságba került fölkelők azt mondják, hogy ők arra számítottak, hogy szerb katonák nem fogják a szerb parasztságra löni. A katonaság magatartása hűsította meg a fölkelést. Az elfogott fölkelők közül eddig hármat végeztek ki, több halálos ítélet végrehajtása még hátra van. A radikális bizottság elfogott tagjait Alek-zinácza vittek és hadi törvényszék elé állították.

Kézdi-Vásárhely város képviselő-testületének őszi közgyűlése.

Kézdi-Vásárhely város képviselő-testülete f. hó 20-án tartá meg rendes őszi közgyűlést. Elnök polgármester d. e. 10 órakor megnyitván a gyűlést, felolvastatták az időközben érkezett miniszteri leiratok, melyek közül a következőket említjük meg: 1. Miniszteri rendelet, hogy a gőzgépeknél jövőre csakis okleveles gépészek alkalmazhatók. 2. Miniszteri rendelet, hogy a Romániában kiűtött marhavész miatt határozat rendeltetik el s ugyanezen okból a Kézdi-Vásárhely város tulajdonát képező Kecs-kés havasról a Romániába való deszkaszállítás betiltatik. 3. Háromszék megye közgazgatási bizottságának leirata, hogy a k-vásárhelyi erdőgondnoksághoz Dezső Zsigmond nevezetett ki gondnoknak, ki állomását 1884. január 1-én fogja elfoglalni. 4. Miniszteri rendelet, hogy az 1884. évben megejtendő képviselőválasztásra a központi választmány megalakítandó. 5. Miniszteri rendelet, hogy a Torja vize szabályozására Pötsa József főispán kormánybiztosnak kinevezetett. 6. Miniszteri rendelet, hogy a Torja vize szabályozása iránt készített tervek hiányosak lévén, nem voltak elfogadhatók s a m. kir. kulturménökség bízott meg azok elkészítésével. — Ezen felsőbb rendeletek tudomásul vétettek.

7. Főispáni leirat, hogy a 999 frt czukor-, kávé- és sörfogyasztási adóhátralék elengedése iránt benyújtott felfolyamodás elutasítván, annak megfizetésére ismét a város, mint erkölcsi testület lett kötelezve. — A városi képviselőtestület egy háromtagu bizottságot küld ki annak megvizsgálására, hogy kit terhel azon mulasztás, mely ezen adó kivetésénél előfordult.

8. Felolvastatták Székely János ev. ref. lelkész, kiküldött vizsgálati elnök jelentése az 1882—3. tanév végén a közszéki iskolákban megtartott vizsgákról, nemkülönben Székely János igazgató jelentése az 1882—3. tanévről. — Mindkét jelentés dícsérettel emlékszik meg a tanítók működéséről s a tanulók által felmutatott kedvező eredményről; felmutatják azon hiányokat is, melyek iskoláinkban a gyermekek egészségére káros hatással vannak és kitüntetik azon módot, melylyel ezeken segíteni lehetne. — A jelentések tudomásul vétetnek.

9. Felolvastatik a k-vásárhelyi közs. iskolaszék kérése a közszéki iskolánál a törvényben előírt 6-ik osztály részére egy új tanítói állomás rendszeresítése iránt s ugyanazon iskolaszék kérése egy felső leányiskola felállítására. — A képviselőtestület átlátja mind az új tanítói állomás, mind a felső leányiskola felállításának szükségességét; azonban, miután jelenlegi pénzügyi viszonyai nem engedik, hogy egyszerre ily tetemes pénzügyi áldozatot hozzon a tanügynek, egyelőre csak a felső leányiskola felállítását fogadják el és egy szerszám megfizetése a tanácsot, hogy a nmlgu m. kir. vall. és közokt. miniszteriumot e célból segélyadásra kérje fel.

10. Felolvastatik a megyei alispáni hivatal átirata, melyben a Kézdi-Vásárhely város egészségügyi viszonyainak tanulmányozására kiküldött bizottság jelentését sürgeti, s egyszersmind a közkórháznak átengedett kapitányi szállásra nézve véleményének ad kifejezést, hogy miután az csakis iskolai célra engedtetett át a városnak, aligha beleegyeznek a törvényhatósági közgyűlés, hogy eredeti rendeltetését elvonatva, más célra fordítsassék, annyal is inkább, mivel akkor az iskola szenvedne helyiség hiányában szükségét. De másfelől a megye a kapitányi szálláson levő követelését nem látja biztosítva, ha az idegen kézbe megy át. — A képviselőtestület megbizsa a tanácsot, hogy az alispáni hivatalhoz felterjesztést tegyen arra nézve, hogy vagy a város maga, vagy a kórház-alap a házon fekvő terheket az átálakítás előtt törleszteni fogja, iskolahelyiségről pedig a város gondoskodni fog. Egyszersmind utasítja a tanácsot, hogy a kamathátralékot mihamarább törlessze.

11. Az ipariskolai gondnokság kéri a város által az iparostanoneczok oktatására megszavazott 100 frt segély kiutalását. — Elrendeltetett.

12. Polgármester jelenti, hogy a Kecs-kés havason az órház felépített s át is adatott a használatnak. Az építési költség 1200 frt. — Tudomásul vétetik.

13. A polgármester által beterjesztett 1884. évi költségvetés változatlanul elfogadott oly megjegyzéssel, hogy 10% pótdadó kizárólag csakis iskolaépítésre fordíttassék. A havonként begyűlt pótdadó takarékpénztárba helyezendő és így elkülönítve kezelendő. A pénz felvételével és elhelyezésével egy 3 tagu bizottság bízatik meg.

14. A Torja vize szabályozásához megvásárolt föld vételára 200 frtban utalványoztatik.

15. Polgármester jelenti, hogy ezen évben 843 □ öl terület köveztetett ki.

16. Polgármester jelenti, hogy Dr. Barabás Sándor, az összes gyógyászat tudora, a városban letelepedvén, orvosi gyakorlatát megkezdette. — Tudomásul vétetik.

17. Polgármester indítványozza, hogy a közbiztonságát átalakított városi malom alsó felében — a malomjog fentartása végett — két kerék állíttassék fel. — A tanács megbiztatott, hogy ezt árlejts útján eszközölje.

18. Székely János ev. ref. lelkész indítványozza, hogy a jövő tavasszal a kir. törvényszékhez vezető utca köveztesse ki. — A képviselőtestület már korábban elhatározván ezen utcának első sorban leendő kiköveztetését, az indítvány visszavonatt.

19. A piaci vámnak 3 évre leendő haszonbérbe-adása elrendeltetik.

Még több kevésbé érdekes tárgy elintézése után a gyűlés d. u. 2 órakor ért véget.

A szabadsághősök emléke.

Hosszufalu, 1883. nov. 10.

A hősök emlékünnepe is már épen úgy tul vagyunk, mint az eresztevényi requiem. Ez is, az is már a múlté.

Közelebb halottak napján tette le a Rikán belöli honvéd-egylet a Székely Nemzeti Múzeumba 900 elesett igazi honvéd, határvéd és nemzetőr stb.-nek névsorát. Jó helyett, legjobb helyett van már az; de még annál jobb helyett vannak a hősök; legyen álmuk csendes és zavartalan, emléküket pedig áldott és szent az idők végtelenségéig.

Hogy a kérdéssel kimutatás mi módon van összeállítva, huzódik-e azon át történelmi megjegyzés, nem tudom; de alkalmilag megtekintem azért is, mert én évek óta időnként hasontermesztű kimutatás összeállításával foglalkozom.

E tekintetben minden további magyarázatot, fejtegetést fölöslegessé tesz az alábbi felszólítás, melylyel Háromszék megye városi és közszéki előjáróihoz ezelőtt szinte 10 évvel fordultam.

A nyomtatott felszólítás szóról szóra így hangzott:

Hosszufalu, 1874. máj. 14.

Nemes közszéki előjáróság!

Vérzetek és elhulltak ők,
De győzedelmesen.
Tettök sugára átragyog
Időn, enyészeten.

Bajza.

Nem volt idő s talán nem is lesz, mely verben, gyászban s mégis dícsőségben felülmúlja az 1848—49-ki világrázdító, korszakot alkotó eseményeket.

E nagy világvalóság, e nagy szellemi áramlat a Szent István birodalmát is ébren találta; Magyarország ekkor emelkedett történelmi multjának méltó magaslatára, és akkor erősítette meg a végig üldözött magyar nemzet, véres kardjával, a világtörténetben most már halhatatlan nevét.

A riadónak megvolt sikerűs hatása a nemes székely nemzetre is. Hol áldozatról volt szó, ott az első között állott; nincs helység s alig van család, mely a véradót meg ne adta volna.

Az időnek természete mindent felejtetni, de az embernek hatalmában áll ezt vagy amaz megmenteni; mentsük meg mi

legalább azoknak neveit, kik életökkel igazolták: „Mindent a hazáért!” Szándékom és erős akaratom nemes Három és Miklósvár székek „Vérkönyv”-ét 1848—49-ből mielőbb összeállítani. Erőt kölcsönöz nekem e lépésre azon remény, hogy a nagy közönség által támogatatom.

Első sorban támaszkodom azonban az előjáróságokra, kiktől leginkább megnyerhetem a biztos és hiteles adatokat.

E hivatalos testületekhez intézem tehát következő hazafiai kérésemet:

Legyen szives a nemes előjáróság azok neveit, kik 1848. márczius 15-ke után hazánk lobogója alatt és a két évi hadjárat folyamában a csatateréren estek vagy teborozás alatt, távol övéiktől, elhaltak avagy más körülmények között (mint pl. Köpeczen) meggyilkoltattak, egytől egyig pontosan, tisztán és lelkiismeretesen egy kimutatásba fölvenni s azon kimutatást aláírva s a közszéki hivatalos pecsétjével megerősítve, nekem Hosszufaluba (Brasómege) díjmentesen mihamarább megküldeni. A kimutatásban a vértanúk és külföldön elhalt menekültek, ugyszintén az ötvenes években fogságban elhalt politikai foglyok is, megjegyzés mellett, helyet érdemelnek.

A kimutatásban rovatonként kitüntendő:

- a) az elesett vagy elhalt neve;
- b) lakhelye;
- c) fegyvernem, melyhez tartozott (gyalog, lovas, tüzér stb.);
- d) katonai, vagy polgári rangja;
- e) az elesés, vagy elhalálozás helye, és a mennyiben lehet, ideje;
- f) végül észrevétel.

A mű annak idejében a nyilvánosságnak át lesz adva, minden közszéki vagy érdekelt család abból egy-egy példányt megtarthat. Méltó lap lesz annak szentelve a székely nemzet történetében is.

Reményelem, a többi székely székekben is lesznek követőim; ha családódnám, ott lesznek én.

Bitai Baikó Lajos,
1848 49-iki honvéd hadnagy.

Fenni hazafias felhívásom két városban (Kézdi-Vásárhely, Bereczk) s 29 községben és pedig: Aldoboly, Haraly, Márkosfalva, Nagy-Borosnyó, Közép-Ajta, Szászfalu, Martonfalva, Zalánpatak, Szász-Ajta, Seps-Baczon, Bodos, Kézdi-Polyán, Baróth, Petőfalva, Esztelnek, Bálafalva, Kurtapatak, Csomortán, Seps-Magyaros, Mátisfalva, Felső-Csernát, Alsó-Csernát, Barátos, Kökö, Egerpatak, Zágón, Feldoboly és Ika-falva községben talált visszhangra; ezért, habár későre is, de köszönetet mondom a közreműködő hazafiaknak, előjáróságoknak.

A kimutatások eleinte tömegesen, hetek múlva csak szörványosan és lassan kezdtek érkezni, míg végre megszakt minden. E körülmény arra figyelmeztet engem, hogy hatósági támogatás nélkül czélt nem érek; így fordultam én is 1874. szeptember 25-én Háromszék gazdag multu derék alispánjához támogatásért, mely kérelemre mondott év és hó 28-án 91874. szám alatt szóról szóra következőköz szövegű örvendetes választ kaptam.

Értesitem tekintetes urat, hogy f. hó 25-éről keltezett s hozzám 27-én érkezett kérelme következtében mai napról és jelen szám alatt illető szolgabíró urak útján oly módon intézkedtem, hogy a kívánt kimutatások jövő hónap 8-áig önhöz megküldessenek.

Sepsi-Szentgyörgy, 1874. szept. 28.

Forró Ferencz,
alispán.

A jóindulatu gyors intézkedés, a közérdeku hazafias törekvés nem talált az alattas közegeknél termő talajra s hozzám mai napig a történetek után egy kimutatás sem érkezett.

Ezek után a „Székelyföld” útján a Rikán belöli honvéd-egylet támogatását kísértetem meg igénybe venni, illetve kikérni, de ez uton is csak azon nem óhajtott eredményt értem el, hogy családódnak gazdagodtam, reményekben szegényedtem, szavaim pusztában hangzottak el s több rendbeli nyílt kérdésem egy szó feleletre sem méltattott. Így kellett nekem, akarva nem akarva, még fél uton innen megállanom, honnan mihelyt magammal és időmmel tetszésem szerint rendelkezhetem, mégis csak előre haladhatok.

Mint már mondtam, a becses névsor legbiztosabb, legilletékesebb helyre tetetett le; a muzeum oly kincses kamara, oly templom, mely iránt korunkban a nemzetközi szerződések értelmében, még a dúló

hadak is pietással és kimélettel viseltetnek; ez és ehhez hasonló okok és egészséges gondolatok indítottak tehát engem is arra, hogy a muzeum részére végrendeletileg intézkedjem.

Családi végrendeletünk negyedik pontja szóról szóra így hangzik:

„Hagyom és rendelem, hogy halálom esetében azon két hadi kardom, melyeket 1848-49-ben a megtámadott magyar nemzet jogaiért és Magyarország függetlenségéért 18 véres csatában rendre markomban tartottam; továbbá mindazon eredeti történelmi okmányok, melyek ama véres, de dicsőséges korszakra vonatkoznak, s melyeket én halálom örökjáig híven megőriztem: nóm (esetleg más jogutód) által helyeztessenek a Székely Nemzeti Múzeumba.”

Hogy miképpen kerültek az okmányok birtokomba, hogy lettek azok a történelem számára megmentve, és akárhányszor személyi szabadságom kockáztatásával fenntartva, arról 34 év után is szeretek hallgatni... Sok titok száll az emberekkel sirba; — szálljon velem is valami. Annyit azonban csupán tanuság és figyelmeztetés végett megemlítek, hogy ha 1852-ben Olaszteleken boldog emlékü Bartalis András csürpadlása alatt az átkozott egerek a báró Heydte táborozására vonatkozó, mindkét részeni tábori rendeleteket s napiparancsokat meg nem őrlik, s továbbá ha visszaszármaztatják azok, kiknek időnkint felhasználás végett okmányokat küldöttem meg: jóval több, csaknem kétszer annyi eredeti okmány kerekednék idővel a muzeum birtokába.

Ott lesz idővel a 83-ik honvéd zászlóalj hiteles adatok és tapasztalataim alapján általam megírt s még 1874-ben sajtó alól kikerült történelme is. Ezt csak mellesleg azért hozám fel, mivel e zászlóalj történelme az erdélyi hadjáratnak főbb részleteit, vonásait felöleli; szép kiegészítő részét és magyarázatát fogja ez képezni a hősök névsorának!

Ok és okozat rendesen egy időben szokott elmosódni; a „magyar nemzeti igazgatóság”-nak (le comite national Hongrois), gróf Cavour s hatalmas társainak már csak emléke Magyarországa; a szituációk nagyot változtak; hanem azért én mégis azt ohajtom, hogy a Rikán belőli honvéd-egylet jövőben is fennálljon s az egylet minden egyes tagja — habár elfelejtve is — még sokáig éljen!

Különben vagyok, ki voltam s leszek, ki vagyok:

Bitai Baikó Lajos,
1848/49-ki honvéd hadnagy.

Kiállításunk.

VIII.

Jegyzőkönyv

a csikmegyei gazdasági egyesület által Gyó.-Szentmiklóson 1883. évi október hó 7-től 14-éig rendezett állat-, termény- és iparkiállítás alkalmával, a gépek s gazdasági eszközök megbirálására kiküldött bizottság eljárásáról.

Ezen osztályba a következő tárgyak állítottak ki, u. m. sorvető-, cséplő-, rostáló-, osztályozó- és darálógépek, répa- és szecskavágók, ekék, fogas- és láncboronák, különböző tűzoltói szerelvények és fecskendők.

A bíráló bizottság mindenek előtt abban állapotott meg, hogy a mennyire lehet, minden gép és eszköz működésbe hozassék és a bírálat ezen kísérlet eredménye alapján mondassék ki, mert noha a rendelkezésre álló aránylag rövid időben még így se lehet teljesen megbízható és döntő bírálatot mondhatni, de minden esetre inkább megközelíthető az igazság, mint hogyha pusztán a szerkezet vétetik alapul.

A gépeknek működés mellett elbírálásánál a bizottság által figyelembe vételt még a munkaképesség és tökéletesség, az összes gépezetnek tartóssága és szerkezeti szilárdsága, s végül s szerkezet minden tökélye mellett is annak oly egyszerűsége, hogy a gép kezelése és vezetése a legkönnyebben eszközölthetessék, s mind ezeknek lehető szem előtt tartása mellett az

érdemsorozatot megállapítván, kitüntették:

Dicsérrő oklevéllel:

1. Az alfalvi felső népiskola által kiállított ekék, boronák és extirpátor csoport.
2. Vass és Riemer sz.-udvarhelyi gépraktárosok által kiállított szeges cséplőgép szíjhajtásra áttéti kerékmuvel, egy Baker szórórosta, egy Humbold rendszerű trieur, egy daráló; 3 különböző rendszerű szecskavágó; egy láncborona bemohosodott legelők feltépésére; egy Seltenhofér 41. számú targonca fecskendő 82 mm. átmérőjű hengerekkel, vasból való vizszekrényvel, s miután ezen fecskendő erős szerkezete mellett kitűnő lökőerővel bír s az ára 140 forinttal eléggé méltányos, megszerzése kisebb községek részére különösen ajánlható; továbbá egy hasonlólag Seltenhofér csoport különböző tűzoltó szerelvény s végül egy szivattyus házikut nyomókészülékkel.

3. Grossmann és Rauschenbach budapesti gépgyárosok által kiállított egy szeges cséplőgép homlokerekei fekvő járgányával és szalmarázóval s egy szórórosta.

Kelt Gy.-Szt.-miklóson, 1883. október hó 11-én.

Gencsi Alajos, Giacomuzzi Baptista,
előadó. h. elnök.
Fülöp Ignác.

Irodalom.

Egy új könyv.

Sajtó alatt van Geréb Béla Kézdi felső-járási tehetséges ifjú segédszolgabírónak a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások ügyekben követendő eljárásokról összeállított kézikönyve. A sok szakismerettel összeállított mű nem annyira az eredetiség, mint inkább a helyes beosztás, könnyű áttekinthetőség, mindenre kiterjedő figyelem, helyes és alapos definitio, tiszta, világos irály, rövid tömörség s az egyes konkrét esetekre vonatkozólag különböző korszakokban elsősorban megjelent törvények és rendeletek helyes csoportosítása és összeállítása által nyer kiváló értéket. A mű táblázatos kimutatás alakjában, betűsoros rendben felöleli a közigazgatási hatáskörébe utalt összes kihágásokat; kimutatja, hogy az egyes esetek mely törvényszakas vagy szabályrendelet alapján bírálandók el, mely büntetéssel sújtandók és a pénzbüntetés hova fordítandó s így összeállítva lehetővé teszi a még kevés jártassággal bíró tisztviselőknek is a szabályszerű gyors eljárást, annyival is inkább, mivel a „Megjegyzés” rovatában azon körülmények is meg vannak említve, melyek esetleg a kihágások tényét a bíróságok hatáskörébe utalják; a függelékekben pedig az eljárási szabályrendeletek mellett az ide vonatkozó nevezetesebb miniszteri rendeletek is feltalálhatók s így a felmerülő eseteknek azokból bárki azonnal tájékozást szerezhet magának, a nélkül, hogy kutatnia kellene utána. Szóval e mű, mint hasznos és célszerű kalauz, az elsősorban megjelent köz. törvények, szabályrendeletek tömkelegében, elismerést és méltánylást érdemel. A mű Szabó Albert ur kiadásában Kézdi-Vásárhelyt fog nem sokára megjelenni. A legmelegebben ajánljuk közigazgatási tisztviselőink és a nagy közönség figyelmébe.

Mindenféle.

— **Iskolaügyünk.** Kézdi-Vásárhely város is meghozta áldozatát az iskolaügynek. A képviselőtestület f. hó 20-án tartott gyűlésében — a mint egy másik rovatunkban is említve van — a 10% pótdát ismét megszavazta 10-én oly czélból, hogy abból egy a kor igényeinek és a virágzó város méltóságának megfelelő iskola építtessék. A képviselet ezen szép és dicséretes határozata által — midőn önkéntesen megadótatá magát, hogy iskolát építhessen — nemes, fenkölt és korszerű gondolkodásáról nyújtott tanubizonyosságot. Örömről szolgál konstatálni, hogy a képviselet csaknem egyhangulag szavazta meg a szükséges költséget.

— **Felhívás.** Honfiai tisztelettel és bizalommal fölkérjük czimedet, mint háromszékmegyei közdi kerületi törvényhatósági képviselőt, f. hó 27-én délelőtt 10 órára K.-Vásárhely város tanácstermében megjelenni a küszöbön álló megyei tisztújítás ötletéből leendő előleges értekezletre. Távol minden politikai pártszínezet és magánérdekektől, csupán törvényhatóságunk s főleg közdi kerületünk közérdekei lebegvén szemünk előtt, — azoknak előmozdítása végett megjelentésére és nagybecsű támogatására számítunk. Kézdi-Vásárhely, 1883. nov. hó 17-én. Lázár Mihály, br. Apór János, Baikó András, Könczei Miklós, Veres Lajos, Dénes György, Damokos Mihály, Szaniszló Ferencz, Damokos János, Kovács Károly, Nagy Lázár, Geréb István, Gyárfás Imre, Gyárfás Albert, Barabás Gyula, id. Zsögön József, Márton János. Kézdi-Vásárhely város részéről: Szöcs József, polgármester. Ifj. Kovács Dani. Tóth Samu. Szabó Mózes. Ifj. Benkő Sándor, aljegyző. Kérés. Nagy örömről szolgálna, ha a sepsi és Orbai kerület tisztelt megyei képviselői is értekezletünket megtisztelnék a közgyűlés érdekébe eszmecserélés végett. Kézdi comité.

— **Értesítés** a kézdivásárhelyi iparos mesterekhez. Több oldalról merülvén fel panasz az iránt, hogy az inasok, kedd és péntek este, midőn 8 órakor az iparskolából hazabocsáttatnak, nem egyszer megtörtént, hogy 1/2, sőt még 9 órakor is kerültek haza s ezen körülményt azzal ügykeztek igazolni, hogy akkor lettek az iskolából hazabocsátva. Tisztelettel értesitem az iparos urakat, hogy kedd és péntek napokon mindig este pont 8 órakor és vasárnap este 6 órakor hazabocsáttatnak s így azon tanuló, ki 1/2 óra után került haza, bizonyára tekergéssel töltötte el idejét. Szíveskedjenek tehát az iparos gazdák ezt a körülményt figyelemmel kísérni s a netán előforduló ilyen eseteket időről-időre az iskola igazgatóságánál bejelenteni, ki utat és módot fog arra találni, hogy ilyen esetek ne ismétlődjenek. Az iparskola felügyelő bizottságának f. évi nov. 21-én tartott gyűlése határozatából. Kézdi-Vásárhelyen, 1883. nov. 22-én. Gyöngyösi István, jegyző.

— **Meghívás.** A hétfalusi ev. ref. leányegyház által pénztára gyarapítása czéljából 1883. évi nov. hó 24-én este Csernátfaluban a „Nemzetközi Szállóda” dísztermében táncestély rendeztetik. Belépti jegy személyenként 50 kr, családjegy 2 személytől 1 frt, két személyen felül 1 frt 50 kr. Felülfizetések hálás köszönettel fogadtatnak s hirlapilag nyilvánosan nyugtáztatnak. Jegyek válthatók este a pénztárnál. Kezdeté este 8 órakor.

— **A „Függetlenség” ügye.** A kir. tábla IV. büntető tanácsa kedden tárgyalta Verhovay Lajos felebbezését, melyet tudvaleg a letartóztatást kimondó s a rendes vizsgálatot elrendelő törvényszéki határozat ellen adott be. Konstatálta a tárgyalás, hogy Verhovay Gyula nemcsak tudomással bírt a befolyt pénzekről, hanem azok egy részét tudtával és beleegyezésével fordították a nyomda költségei fedezésére, más részét pedig részint maga költötte el, részint adót és adósságot törlesztettek a könyvöradományokkal. Az előadó előterjesztése után a bíróság visszavonult tanácskozni és az elnök a következő végzést hirdette ki: „A törvényszéknek a vizsgálatot elrendelő végzése érintetlenül hagyatik, a letartóztatást elrendelő végzése pedig helyben hagyatik, a törvényszék végzésében felhozott indokoknál fogva. Ez indokokból kihagyatik az, hogy a vádlott „vagytalan és nincs családja.” Ezek nem volnának elégségesek, de a többi indokok méltán felhozhatók annak bizonyítására, hogy a szabadlábra helyezés esetén a vizsgálat meghusításától lehet tartani.”

— **A budavári gyilkosság ügyében** szerdán délelőtt hirdették ki a kir. tábla ítéletét. A kir. ítélő tábla az első bíróság ítéletét Kálai Józsefre vonatkozólag helyben hagyta. Spanga Pálra és Pitély Mihályra vonatkozólag is helyben hagyta azzal a

változtatással, hogy a halálbüntetést első sorban Pitély Mihályon, másodsorban Spanga Pálon rendeli végrehajtani Bereczre vonatkozólag megváltoztatta az első bíróság ítéletét, a mennyiben nevezett 15 évi fegyházra, továbbá büntetésének kiállítását számítandó tíz évi tartamra hivatalvesztésre és politikai jogainak felfüggesztésére ítélte.

— **A kézdivásárhelyi jótékony nőegylet** által 1883. nov. 13. rendezett fillérestélyen felülfizettek: Székely Jánosné 10 kr, Drágos Elekné 10 kr, Feil Edéné 10 kr, tiszteletes asszony 20 kr, Beczman Ferenczné 12 kr, Erdélyi Károly 20 kr, Laud Józsefné 60 kr, Vinternicz Tóni 20 kr, Fülöp Samuné 20 kr, Dézsi Bálintné 10 kr, Kovács Etel 10 kr, Málnási Kristófné 10 kr, Málnási Álbina 10 kr, Barabás Károly 10 kr, Varga Mari 10 kr, Ilyés Mariska 10 kr, Tamó András 30 kr, Demény Ferencz 10 kr, Bándi Imre 10 kr, 2 X + Y. 20 kr, Popovics Gyula 20 kr, Jancsó János 10 kr, Nagy Károly igazg. 15 kr, Málnási Kristóf 10 kr, Török István 10 kr, Csizsár Pál 10 kr, Pap Andrásné 10 kr, Szöcs Mózes 10 kr, Csizsár Mihályné 40 kr, Jancsó Mózes 16 kr, Fejér Bogdán 10 kr, Fejér János 60 kr, Drágos Elek 20 kr, Kovács Károly 80 kr, Török Bálint 20 kr, Kovács István 10 kr, Jakab István 20 kr, Koosis Gábor 10 kr, Nagy Géza 10 kr, Zakariás Béla 10 kr, Platsko Izidor 10 kr, Erdei Béla 10 kr, Csizsár Dénes 10 kr.

— **Helyreigazítás.** Lapunk mult számának „Mindenféle” rovatában tévedésből szedtetett, hogy egy 25 tagból álló comité f. hó 25-ére értekezletet hívott össze. Mint fennebb olvasható, az értekezlet nem 25- hanem 27-ére hivatott össze. — Továbbá „Tárcza” rovatunk 4-ik hasábján az utolsó előtti bekezdés negyedik sorában e szó: „astronomiát”, így olvasandó: „astronomiát”; a következő sorban „Felszál” helyett: „Felszál”; az utolsó passus első sorában „erény” helyett: „erényi”.

A közönség köréből.)*

Nyílt kérdés

Háromszékmegye tekintetes közigazgatási bizottságához.

K.-Martonfalva közönsége a nyári jégverés után kért nyújtott be a tekintetes köz. bizottsághoz, melyben adója fizetése hátrább engedésének kieszközölését kérelmezte. Az engedély meg is jött s még azok is, kik elkerülhették volna, ez engedményt igénybe vették.

Most, midőn adószedőnk 750 forinttal beszámolt, a k.-vásárhelyi adóhivatal oda utasítja a helybeli köz. előjáróságot, miszerint, miután a beszállított összegről még kamat nem vétetett, a törvényes kamatot szedje és küldje be.

Van-e tudomása a tek. köz. bizottságnak a k.-vásárhelyi adóhivatal ezen intézkedéséről? Méltányos-e ezen eljárás? Hiszen mi nem kölesőnért, hanem segélyért kérelmeztünk akkor, midőn az adófizetést a szűk pénz idejéről hátrább kértük.

Ha bir tudomással a tek. köz. bizottság s ha méltánytalannak tartja ez eljárást a k.-vásárhelyi adóhivatalnak, úgy tisztelettel kérjük, méltóztatssék oda hatni, miszerint a K.-Martonfalva köz. bizottság hátrább engedett adója után kamat ne számítassék, ne követellessék.

K.-Martonfalva, 1883. nov. 22-én.

A köz. bizottságban
többen.

Nyilatkozat.

Sepsi-Szentgyörgy, 1883. nov. 20.

Azon, megynkben szerte-szét lábra kapni látszó hírrel szemben, mintha én a jövő választáson megyei tisztú ügyésznek egyáltalában fellépni nem akarnék, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy nemcsak ily irányú nyilatkozatot senkinek nem tettem, de a mennyiben e megye választó közönségének bizalmát megnyerni szerencsés lehetnék, tisztú ügyésszé lenni határozott szándékom.

Ezen nyilatkozatot tenni saját érdekemben, úgy a félrevezetett közönséggel szemben is, kötelességemnek tartottam.

Kellemen J. Lajos.

*) E rovat alatt megjelent közlemények köz. bizottság által közöltetnek. A felelősség azonban a beküldött illeti. Szerk.

